

Grot-Eda Persson kokar messmör, 1950-tal.

Våsbo fåbodar

VÅSBO FÅBODAR har använts i minst 250 år. Markerna hålls fortfarande öppna genom bete och slåtter och sällsynta växter får möjlighet att leva kvar här. De många små och grå timmerbyggnaderna, hägnader, djur och marker sköts om av de intresserade fåbodägarna. Mycket på Våsbo speglar en fåbodmiljö från 1800-talet, men man kan också se de förändringar som sakta skett under tidens gång. Fyra av vallarna på Våsbo fåbodställe skyddas från år 2008 som Kulturresevat.

Våsbo fåbodar tillhör bönderna från Roteberg nere vid Voxnadalen. Man tog hit sina djur om sommaren för att släppa dem på skogsbete. Det var kvinnorna som skötte djuren på fåboden. Under dagen följde en av kvinnorna mjölkdjuren ut till skogen. Man gick till olika betesställen varje dag i veckan. Korna måste skyddas från rovdjur och ledas hem varje kväll för att mjölkas.

Förr mjölkade korna och getterna som mest under sommaren. Under vintern kunde de helt gå i sin. För att ta vara på färskmjölken gjorde kvinnorna ost, smör och messmör.

På Våsbo finns också marker där man odlade korn och tog hö till djurens vinterfoder. Odlingarna skyddades från djuren

Markerna på Våsbo har använts till slåtter och bete under flera hundra år.

Skomakra-Karin mjölkar getterna i småfåhuset 1956. Kanske Karins femtio år som boajänta på Våsbo är rekord?

genom trähägnader (som här kallas snehagar). Numera går djuren innanför hagarna på bete, förr gick de utanför hagarna i skogen. Rovdjuren har återvänt till skogarna och ingen har längre tid att valla boskapen.

Fåboden var kvinnans särskilda arbetsområde, som gav henne en stark ställning i hushållet. Det var ett hårt arbete från morgon till kväll. Trots slitet minns många äldre kvinnor med värme somrarna på fåboden.

Männen kom upp från byn nu och då, de högg ved, reparerade snehagarna, slog hö och hämtade hem ost och smör. När timmeravverkningarna tog fart under andra halvan av 1800-talet bodde männen på fåboden om vintern.

Slätterbörna

Från parkeringen når du först...

- 1. Ol-Olsvallen.** Med sin stora **vallstuga** och många byggnader ser fåboden ut som en vanlig bondgård.
- Efter grinden in på **Hagavallens** marker står en stor tall, som växer intill en **husgrund**. Här ser man gropen efter jordkällaren och längre upp spisröset. Huset flyttades upp till Hagavallen.
- ...och ingår nu i Hagas **stösslänga**. I stösset ystade man mjölken till ost. I längan finns också lider, vedbod och källare.
- Skomakra-vallen.** Mitt på tunet står **eldstaden**, där man värmdiskvatten. Nära intill finns **vippbrunnen**.
- Skomakras **fågård**, där djuren fick vänta om morgonen efter mjölkningen tills boajäntan var klar och kunde följa med ut i skogen.
- Fåhuset** och **småfåhuset**.
- Överallt finns stora **odlingsrösen**. Där lade man ihop all sten som kom upp när man plöjde för att så säd.
- Lassas-vallens vedbod.** En hel del ved gick åt till osttillverkning, disk, matlagning och att koka messmör.
- Nedanför åkermarken ligger **logarna** på rad. Här tröskades säden.
- Våsbo har gott om **lador**. Det torkade höet förvarades i ladorna till vintern, då man hämtade hem det till byn.
- De traditionella stängslen av trä kallas här för "snehagar". Olika **lavar** trivs på den döda ved som finns i ladorna, på gamla spåntak och snehagar.

- Följ anvisad stig genom vallarna.
- ☒ Stäng grindarna efter dig. Tänk på att du går genom privata fåbodtun.
- Var varsam med djur och växter.
- Gå inte in i husen!

KULTURRESERVAT

avsätts för att bevara och vårda värdefulla kulturmiljöer för framtiden. Vill du veta mer om Våsbo, finns en informations-skrift att köpa vid Våsbo fäbodrar, hos Länsstyrelsen, Hälsinglands och Edsbyns Museum och på turistbyråer.

VÅSBO KAN BESÖKAS

dagtid hela året. Man kan gå runt själv på anvisad stig, men tänk på att Våsbo är privata fäbodrar. Gå inte in i husen, var varsamma med djur och natur!

VÄGBESKRIVNING

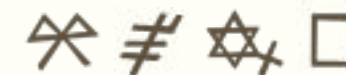
Från E4 åker man väg 50 mot Bollnäs och Edsbyn. I Edsbyn tar man vägen mot Färila norrut och åker drygt en mil.

Skyltar visar var man svänger till Våsbo fäbodrar, som ligger ca 200 m från vägen.

Välkommen till kulturreseptatet

Våsbo fäbodrar

En levande fäbodmiljö i skogarna norr om Edsbyn i Ovanåkers kommun

Välkomna att besöka Våsbo fäbodrar i Ovanåkers kommun!

VAD VORE de pampiga Hälsingegårdarna utan sin skogsmark och sina fäbodrar? Troligen inte alls så påkostade! Markerna vid hemgården räckte inte till att föda djur och människor. Varje gård hade minst en fäbod uppe i skogen. Där fanns de viktiga betesmarkerna för djuren, där de kunde äta sig feta under sommaren då de gav mjölk.

Här fanns också ängar och slåttermyrar där man tog en stor del av djurens vinterfoder. Det fanns timmer till husen, virke till alla hägnader och ved till att värma upp husen och att laga mat. Här bereddades mjölken till ost, smör och messmör, mat som kunde sparas över vintern eller säljas.

Jätaryxan var liten och lätt för kvinnorna att ta med ut i skogen när djuren vallades. När djuren skulle vila högg man kvistar med yxan och gjorde upp eld. Röken skyddade djur och folk mot mygg och broms.

Länsstyrelsen Gävleborg | www.x.lst.se

Text - Gunvor Gustafson Hälsinglands Museum | Fäbodkarta - Finn Gustavsson
Foto - Hilding Mickelsson och Gunvor Gustafson | Form - Åsa Jägersgård
Tryck - TryckTreat

